

**Türkiye'de Bankacılığa Erişimi Olmayan Kadınların
Finansal Kapsayıcılığı için bir Strateji Olarak
Mikrofinansın Analizi**

**Şafak Müderrisgil,
İcra Kurulu Başkanı, Etkiyap**

**Aziz Akgül, PhD.,
Başkan, Turkish Grameen Mikrofinans Programı**

Özet

Mikrofinans, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) kapsamında yoksulluğu azaltmak ve kadınları ekonomik olarak güçlendirmek için kullanılabilir bir finansal stratejidir. 2020 yılı itibariyle, küresel veriler, mikrofinansın, dünya genelinde 124,1 milyar dolarlık tahmini kredi portföyüyle 140 milyondan fazla insanın yaşamını etkilediğini doğrulamaktadır.

Türkiye'de mikrofinans, 200.000'den fazla mali açıdan zor durumdaki kadının yaşamını kökten değiştirmiştir. Mikrofinans yoluyla kredi sağlanmasına yönelik önemli çabalara rağmen, Türkiye'de bankacılığa erişimi olmayan kadınların finansman açığı, 10,6 milyar avroluk talep ve 1,3 milyar avroluk arz ile yüksek kalmaya devam etmekte ve banka hesabı olmayan nüfusun 9,3 milyar avro talebinin çoğunluğunu el değmemiş biçimde durmaktadır. Bu nedenle amaç, Türkiye'de bankacılığa erişimi olmayan kadınların finansal katılımı için bir strateji olarak mikrofinansın sosyal etkisinin boyutlarını ve değerini bulmaktır.

Bu makale, Türkiye'de bankacılığa erişimi olmayan kadınların finansal ve sosyal katılımı için bir mikrofinans modeli sunmaktadır. Veri toplamak için Türkiye'nin 64 ilinden kadınlar seçilmiştir. Mikrofinans stratejisi hakkındaki görüşlerini anlamak için kadınlarla görüşmeler ve odak grup tartışmaları yapılmıştır. Ankete 1036 kadın katılmış ve 877'si anketi tamamlamıştır.

Bu makale, mikrofinans kuruluşları, hükümetler ve özel sektöre, kadınların finansal ve sosyal katılımı için bir model sağlamak amacıyla sağlamak mikrofinans sisteminin farklı yönlerini analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mikrofinans, Yoksulluk, Kadın, Kapsayıcılık

I. Gerekçeler ve Hedefler

Mikrofinans, mali açıdan zor durumdaki bireylere, mali açıdan bağımsız olma fırsatı sunarak toplumun katılımcılarının ekonomik ve sosyal yaşamına bir değişiklik getirmiştir. Mikrofinans, SKA'lar kapsamında yoksulluğu azaltmak ve kadınları ekonomik olarak güçlendirmek için kullanılabilir, düşük faizli ve teminatsız mikro kredi konusunda uzmanlaşmış bir finansal stratejidir. Mikro ve küçük işletmelerin yanı sıra tasarruf mevduatlarına, mikro sigortaya ve diğer finansal hizmetlere erişim arayan mali açıdan zor durumda bireyler, mikrofinans hizmetlerine olan talebi artırmaktadır.

Mikrofinans, küresel ekonomimizin önemli bir parçasıdır. Yetersiz hizmet alan toplulukların finansmana erişimini sağlamakta ve dünyanın mali açıdan zor durumdaki insanların ekonomik refahını artırmaktadır. Mikrofinans, yeni mikro işletmelerin açılmasını sağlayarak ve büyümelerine yardımcı olarak ve fon alanların yaşamalarını değiştirerek ekonomiye fayda sağlamaktadır.

2030 yılına kadar küresel yoksulluğun ortadan kaldırılması, BM'nin 17 SKA'sından ilkidir. Mikrofinans, bu hedefe ulaşmak için tercih edilen ve en temel yaklaşımlardan biridir ve ayrıca cinsiyet eşitliği ve kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesi, ekonomik kalkınma ve iş

yaratma ve eşitsizliğin azaltılması dâhil olmak üzere yedi diğer SKA'ya ulaşmak için de tavsiye edilmektedir.

Kadınlar mikrofinans borçlularının %80'ini oluşturmakta olup, dünyadaki yoksulluk, beceri ve bilgi eksikliği ve sosyal kısıtlamalar gibi büyük engeller nedeniyle genellikle dezavantajlı durumdadırlar. Ekonomik büyümeyi ve cinsiyet eşitliğini teşvik etmek için, bazı mikrofinans kreditorleri öncelikle kadınlara finansman sağlamaya odaklanmayı tercih etmektedir.

Mikrofinansın amacı, başka bir biçimde kredi alamayacak olan bireylere mikro kredi ve finansal hizmetler vermektir. 2020 yılı itibariyle, dünya çapında 7000'den fazla mikrofinans kurumu faaliyet göstermektedir. Mikrofinansın küresel istatistikleri, dünya genelinde 124,1 milyar dolarlık tahmini kredi portföyü ve %98 kredi geri ödeme oranıyla 140 milyondan fazla kişinin yaşamını etkilediğini doğrulamaktadır.

COVID-19'a rağmen, mikrofinans kurumlarının portföyleri yavaş yavaş genişlemektedir. Pandemi mikrofinans üzerinde önemli bir etkiye sahip olmasına rağmen, yine de sektörü tehdit etmemiştir. Consultative Group to Assist the Poor (CGAP) mikrofinans istatistikleri, dünyanın birçok yerinde kredi portföyü büyümesinin yaklaşık %2 olduğunu göstermekte olup bu durum, insanların hala finansal hizmetlere erişebildiği anlamına gelmektedir. Ancak, borç verenler mevcut borç alanların finansman ihtiyaçlarını karşılamaya odaklandığından, yeni borç alanların sayısı azalmıştır.

Dünya çapında yaklaşık 2 milyar insanın finansal hizmetlere erişimi bulunmamaktadır. Mikrofinans yoluyla kredi sağlamaya yönelik büyük çabalara rağmen, dünyada 2 milyardan fazla insanın bankacılığa erişimi bulunmamaktadır. Mikrofinans, son yıllarda önemli ölçüde artmasına rağmen, hedef pazarının çoğuna ulaşmamaktadır.

Araştırmalar, Türkiye'de kadınların %55'inin bankacılığa erişimi olmadığını, yani banka hizmetlerine, tasarruf veya sigorta ürünlerine erişimlerinin olmadığını göstermektedir. Mikrofinans yoluyla mikro kredi sağlamaya yönelik büyük çabalara rağmen, Türkiye'de bankacılığa erişimi olmayan kadınların finansman açığı, 10,6 milyar avroluk talep ve 1,3 milyar avroluk arz ile yüksek kalmaya devam etmekte ve bankacılığa erişimi olmayan nüfusun 9,3 milyar avroluk talebinin çoğunluğunu karşılanmadan kalmaktadır.

Türkiye Grameen Mikrofinans Programı (TGMP), Türkiye'nin en büyük mikrofinans kuruluşudur. 2003 yılında Türkiye Atık Önleme Vakfı ve Grameen Trust tarafından bir ortak girişim olarak kurulmuş, kar amacı gütmeyen özel bir mikrofinans kuruluşudur. O zamandan beri, Türkiye genelinde mali açıdan zor durumdaki kadınlara finansal hizmetler sağlamanın yolunu açmıştır.

In Turkey, microcredit activities have radically transformed the lives of more than 200,000 financially challenged women, with credit disbursement of more than TRY 1.2 billion. Therefore, the objective of this study is to find the aspects and value of social impact of microfinance as a strategy for financial inclusion of unbanked women in Turkey.

Türkiye'de mikro kredi faaliyetleri, 1,2 milyar TL'yi aşan kredi kullanımıyla 200.000'den fazla mali açıdan zor durumdaki kadının yaşamını kökten değiştirmiştir. Bu nedenle, bu çalışmanın amacı, mikrofinansın, bir strateji olarak, Türkiye'de bankacılığa erişimi olmayan

kadınların finansal kapsama dâhil edilmesi hususunda sosyal etkisinin boyutlarını ve değerini bulmaktır.

II. Metodoloji

Yatırımın Sosyal Geri Dönüşü (SROI) analizi, paydaşların öncülüğünde değil, katılımları ve bilgilendirmeleri aracılığıyla gerçekleşir. Bu nedenle, paydaş katılımına ek olarak, değişiklikleri anlamak için dış araştırmalardan yararlanır. TGMP'nin SROI analizi, 2020 yılında gerçekleştirilen ve kuruluşların faaliyetlerine dayalı bir değerlendirme analizidir. Analizde aşağıdaki Sosyal Değer İlkeleri uygulanmaktadır:

- Paydaşları dahil et
- Değişenleri anla
- Önemli şeylere değer ver
- Sadece somut olanı dahil et
- Aşırı iddialı olma
- Şeffaf ol
- Sonucu doğru

III. Temel Bulgular

Kadınların ekonomik, politik ve sosyal olarak güçlendirilmesi, sürdürülebilir ekonomik ve sosyal kalkınma için bir ön koşuldur. Kadınların ekonomiye katılımı olmadan SKA'lara ulaşamaz.

Uluslararası Kadın Araştırmaları Merkezi'ne (ICRW) göre, kalkınma programlarında kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesini vurgulamak için güçlü nedenler mevcuttur:

- Ekonomik güçlendirme, kadınların potansiyellerini gerçekleştirmeleri ve haklarını geliştirmeleri için en güçlü yollardan biridir.
- Dünyadaki yoksulların çoğunluğunu kadınlar oluşturduğundan, yoksulluğu azaltma hedeflerine ulaşmak, kadınların ele alınmasını ve ekonomik olarak güçlendirilmesini gerektirir.
- Kadınlara karşı ayrımcılık ekonomik olarak verimsizdir. Nüfusun önemli bir kısmı adil bir şekilde rekabet edemediğinde veya tam potansiyelini gerçekleştiremediğinde, ulusal ekonomiler kaybetmektedir.
- Kadınlarla çalışmak ticari açıdan mantıklıdır. Kadınlar doğru becerilere ve fırsatlara sahip olduklarında, işletmelerin ve pazarların büyümesine yardımcı olmaktadır.
- Ekonomik olarak güçlenen kadınlar ailelerine, toplumlarına ve ülke ekonomilerine daha fazla katkıda bulunmaktadır. Kadınların, ilave gelirlerini çocuklarına yatırımlara kullanarak, sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağladığı gösterilmiştir.

Yukarıda koyu yazılan noktalar SROI Analizinde de tespit edilmiştir. Mikro girişimciler tüm bu konulara değinmişlerdir, bu nedenle mikrofinansın paranın ötesinde olduğu rahatlıkla söylenebilmektedir. Mikrofinans, sürdürülebilir kalkınmanın en önemli parçasıdır.

TGMP'nin temel amacı, mikrofinans sağlama yoluyla kadınların finansal katılımını artırarak yoksulluğu azaltmaktır. Mikrofinans sağlamanın ilk sonuçları;

- (1) daha önce iş yaşamına atılmamış kadınlar için gelir getirici faaliyetler yaratmak,
- (2) mevcut mikro işletmeleri desteklemek/ bir süredir kendi işlerini yürüten kadınlar için mevcut işletmeleri devam ettirmek

Bu iki değişiklik, uzun bir değişiklik zincirinin sadece başlangıç halkasıdır.

İyi tanımlanmış sonuçları belirlemek için, tüm paydaşlara, ön sonucun yaşamlarında neleri değiştirdiği (olumlu ve olumsuz) sorulmuştur. Buna göre, iyi tanımlanmış yedi olumlu sonuç ve iyi tanımlanmış iki olumsuz sonuç şu şekilde belirlenmiştir:

- Sosyal ağ: Paydaşların %81'i tarafından deneyimlendi
- Yaşam kalitesinde artış: Paydaşların %79'u tarafından deneyimlendi
- Aile ilişkilerinin iyileşmesi: Paydaşların %60'ı tarafından deneyimlendi
- Başkaları tarafından saygı görmek: Paydaşların %67'si tarafından deneyimlendi
- Kendine güvende artış:
  - Finansal okur-yazarlıkta artış: Paydaşların %83'ü tarafından deneyimlendi
  - Duygusal esenlikte artış: Paydaşların %85'i tarafından deneyimlendi
  - Mesleki başarıda artış: Paydaşların %76'sı tarafından deneyimlendi
- Sosyal yaşamın kalitesinde artış: Paydaşların %49'u tarafından deneyimlendi
- Finansal sorunlarla başa çıkabilme: Paydaşların %72'si tarafından deneyimlendi
- Finansal stress: Paydaşların %41'i tarafından deneyimlendi
- Aile yaşamına olumsuz etkiler: Paydaşların %17'si tarafından deneyimlendi

A. Sosyal Ağ

Sosyal ağ sonucu, mikrofinansın geri ödeme sistemine dayanmaktadır. Geri ödemeler “merkez toplantıları” adı verilen haftalık toplantılarla yapılmaktadır. Merkez toplantılarının iki önemli işlevi vardır:

- Mikro girişimciler için sosyal bir ortam sağlarlar. Merkez toplantılarında, kadınlar birbirlerini yakından tanıma fırsatı elde ederler. Mikrofinansı en etkin şekilde nasıl kullanacakları, ne gibi zorluklarla karşılaşacakları, müşterilerle nasıl iletişim kuracakları gibi bilgi ve deneyimleri paylaşmaktadırlar. Zamanla, kendi ifadelerine göre “aile gibi” olmaktadırlar.
- Merkez toplantıları geri ödeme günleridir. Bu anlamda, geri ödeme için bir tür “akran baskısı” yaratmaktadırlar, çünkü bir mikro girişimci geri ödeme yapmazsa, diğer mikro girişimciler geri ödeme yapmak zorundadır. Dolayısıyla bu toplantılar mikro girişimcilerin mikrofinans geri ödeme sistemini kötüye kullanmamalarını sağlamaktadır. Madalyonun diğer tarafında, kendilerini rahat ve bir aile gibi hissettiren karşılıklı güven ortamı yaratırlar.

SROI analizi, mikrofinans sisteminde buldukları yıl sayısına göre kaç paydaşın sosyal ağ sonuçlarını deneyimlediğini göstermiştir. Toplamda (877 kişiden) 704 paydaş “sosyal ağ”

sonucunu deneyimlemiştir. Sosyal ağın bir ön sonuç olduğu açıktır. Bunu deneyimleyen paydaşların yüzdesi, yeni gelenler için neredeyse eşittir.

B. Yaşam Kalitesinde Artış

Yaşam kalitesindeki artış, para kazanma ve gelir artışı ile doğrudan ilişkili bir sonuçtur. Analiz sonucunda mikrofinans ile kendi mikro işini kuran kadınların %22'sinin hanede başka bir gelir olmadığı için çalışmak zorunda kaldıkları; %73'ünün hanesinde bir miktar gelir olduğu ancak yeterli olmadığı ortaya çıkmıştır. Öte yandan, mikrofinans sistemine katılmadan önce kendi mikro işini kuran kadınların %12'si, hanelerinin herhangi bir gelirinin olmadığını bu nedenle çalışmak zorunda olduklarını, %80'i ise hanelerinin gelirinin olduğunu ancak yeterli olmadığını belirtmiştir.

Gelirdeki artış, satın alma gücündeki artış anlamına gelmektedir. Paydaşlar, mikrofinans sistemine girdikten sonra daha nezh bir yaşam sürdürdüklerini belirtmişlerdir. Paydaşlardan biri "Yaşamını sürdürmek için eşine ve/veya herhangi birine bağımlı olmak her kadın için onursuzluktur" demiştir. Tüm paydaşlar, çocuklarının ihtiyaçlarını kendileri satın almak istediklerini belirtmişlerdir. Kimseden, hatta anne babalarından dahi, para istemek istememektedirler.

Mikrofinans yoluyla kendi gelir getirici faaliyetlerini başlatan paydaşların yarısından fazlası, %55'i, 2020 yılında gelirlerinin yaşam giderlerine yetmediğini belirtmektedir. Bu veriler, mikrofinans sistemine katılmanın bu paydaş grubu için önemli ve acil olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde, mikrofinansa katılmadan önce kendi mikro işini kuran paydaşlar, 2020 yılında gelir ve gider dengesini kurmakta sorun yaşamışlardır. Yine bu paydaş grubunun %60'ı, mevcut işlerini sürdürebilmek için finansal desteğe ihtiyaç duymuştur.

C. Aile İlişkilerinin İyileşmesi

Mali sorunlar aile üyeleri arasında stres ve gerginliğe neden olabilmektedir. Analizimiz, işini TGMP'nin mikrofinans sistemi ile kuran mikro girişimcilerin %54'ünün işe başlamalarından itibaren duygusal yüklerinden kurtulduğunu ve hane bütçesine katkıda bulunduğunu tespit etmiştir.

TGMP'nin mikrofinans sistemine katılmadan önce kendi mikro işini kuran mikro girişimcilerin %81'i duygusal yüklerinin de ortadan kalktığını iddia ederken, bunun için başka bir nedenleri daha mevcuttur. Daha önce, işlerini sürdürmek için eşlerinden veya diğer aile üyelerinden borç alan mikro girişimcilerin, eşlerinden ve/veya diğer aile üyelerinden para istemeyi bırakmaları, ilişkilerine huzur getirmiştir.

Aşırı stres, yoksulluğun en kötü sonuçlarından biridir. Mikro girişimciler, kadının kocasına bağımlı olması, kadının çalışmaması, kadının para kazanamaması gibi yanlış toplumsal kodların artık farkında olduklarını ifade etmişlerdir. Paydaşlardan biri "Yoksul olmaktan şikâyet ediyorsak, bu konuda bir şeyler yapmalıyız. Üretmek zorundayız; çok çalışmalıyız. Her kadın bunu yapabilir." demiştir. Birbirlerine bağırmamanın onların yoksulluk sorununu çözmediğini düşünen paydaş, çocuklar stresli anne babaları değil, çalışkan anne babaları görmesi gerektiğini ifade etmiştir.

D. Başkaları Tarafından Saygı Görmek

Her iki grup da (TGMP'nin mikrofinans sistemiyle işlerini kuran mikro girişimciler ve TGMP'nin mikrofinans sistemine katılmadan önce işini kuran diğerleri), bir işi devam ettirmenin yeni bir iş kurmak kadar prestijli olduğunu gösteren bu iyi tanımlanmış sonucu deneyimlemiştir.

TGMP'nin mikrofinans sistemine katılmadan önce çalışmayan kadınlar, işlerini kurduktan sonra başkaları tarafından saygı görmek hususunda önceki durum ile arada önemli bir fark olduğunu belirtmişlerdir. Anlattıkları, kadınlar için çok önemli bir paradoksa işaret etmektedir. Söz konusu kadınlar, daha önce, toplumsal kodlar yüzünden çalışmamaktaydılar. Ancak aynı toplum, çalışmaya başladıklarında ve bağımsız olduklarında onlara daha çok saygı duymaya başlamıştır. Bu iyi tanımlanmış sonuç, kadınların toplumdaki statüsünün üretkenlikleriyle olumlu bir şekilde ilişkili olduğunu göstermektedir.

The increase in respectability starts in the very beginning of the process. It is observed that 40% of new comers and 29% of the ones who had established their own businesses before joining TGMP's microfinance system, feel that they are respected by others.

Saygılığın artması sürecin en başında başlamaktadır. Yeni gelenlerin %40'ının ve kendi işini TGMP'nin mikrofinans sistemine katılmadan önce kuranların %29'unun, başkaları tarafından saygı gördüklerini hissettikleri gözlemlenmiştir.

E. Kendine Güvende Artış

Özgüven artışı sonucu üç alt başlıkta incelenmiştir;

- Finansal okur-yazarlıkta artış
- Duygusal esenlikte artış
- Mesleki başarıda artış

Paydaşlar özgüvenlerinin arttığını belirtmişlerdir. "Özgüven" çok geniş bir kavramdır. "Özgüven" ile tam olarak neyi kastettiklerini anlamak için kendilerine detaylar sorulmuştur; mikrofinans sistemine katılmadan önce ne hissediyor, ne düşünüyor ve/veya nasıl davranıyorlardı ve şimdi ne değişti? Paydaşların cevapları üç farklı başlık altında toplanmıştır:

Finansal okur-yazarlık: Paydaşlar, işlerini büyütmekten korkmamak için parayı yönetmeyi öğrendiklerini belirtmişlerdir. Geri ödemeleri yönetmeyi deneyimledikten sonra, maliyetleri ve geliri yönetebileceklerini anlamış, bu nedenle, mikro iş yürütme konusunda kendilerini güvende hissetmişlerdir.

Analizimiz, bütçe yönetiminin bir öğrenme süreci olduğunu göstermektedir. Paydaşlar parayı verimli kullanmayı, temel düzeyde pazarlama stratejisini, maliyetleri yönetmeyi vb. öğrendiklerini düşünebilmektedirler. Ancak zamanla bütçe yönetiminin farklı boyutları olduğuna tanık olmaktadır; dolayısıyla finansal okuryazarlık sürekli bir öğrenme sürecidir.

Mikrofinans sistemine katılmadan önce kendi mikro işini kuran kadınların %15'inin bütçe, tasarruf, kredi, sigorta, yatırım, getiri gibi finansal terimleri mikrofinans sistemine girdikten sonra öğrendiğini belirtmek önemlidir.

Duygusal Esenlik: Mikro girişimciler, bağımsız olmak için bir engelleri olmadığını anladıklarında kendilerini daha güçlü hissetmektedirler. Bu “güçlü ve bağımsız” karakter, çocuklarına doğrudan olumlu yansımakta, çocukları, özellikle de kızları için, önemli rol model olmaktadır. Ayrıca potansiyellerini keşfettiklerinde artık kendilerini yetersiz hissetmemektedirler. Çalışan, üreten ve çocuklarına bakabilen bireyler haline gelmektedirler. Analizimizdeki kadınların yarısı kendilerini ekonomik olarak özgür olarak tanımlamakta olup buna bağlı olarak özgüvenleri artmıştır.

Mikrofinans ile kendi mikro işini kuran kadınların %22'si, yani yaklaşık dörtte biri, kendilerine ve çocuklarına bakacak kimseye ihtiyaç duymadıklarını fark ettiklerini ifade etmişlerdir.

Mesleki Başarı: Mikrofinans ile kendi mikro işini kuran kadınlar için müşterilerle nasıl iletişim kurulacağını öğrenmek, ihtiyaçlarını anlamak ve buna göre ürünler sunmak yeni kavramlar olmuştur. Bahse konu kadınların %60'ı bir ürünü satmak için kendi potansiyellerinin farkına varırken; %40'ı iletişim becerilerinin farkına varmıştır. Dolayısıyla, paydaşlar tarafından özgüvenin bir bileşeni olarak tanımlanan işten kişisel doyum ve tatmin elde etme, mikro girişimciler tarafından deneyimlenmiştir.

Mesleki başarıyı deneyimleyen paydaşların yüzdesi, mikrofinans sisteminde daha uzun süredir bulunan paydaşlar ile neredeyse eşittir. Dolayısıyla, bu “özgüven artışı” bileşeninin bir başlangıç sonucu olduğu açıktır.

F. Sosyal Yaşamın Kalitesinde Artış

This outcome refers to work life balance that affects women's social life quality. During one-on-one interviews, increase in quality of social life was stated only by women who hired employees. However, according to survey results, 64% of women who have not hired any employees stated that they could take some time off for themselves. This result may be connected to two things:

Bu sonuç, kadınların sosyal yaşam kalitesini etkileyen iş yaşamı dengesine işaret etmektedir. Birebir görüşmelerde, sosyal yaşam kalitesinin arttığını, sadece işe eleman alan kadınlar belirtmişlerdir. Ancak anket sonuçlarına göre, herhangi bir çalışan istihdam etmeyen kadınların %64'ü kendilerine biraz zaman ayırabileceklerini belirtmiştir. Bu sonuç iki hususa bağlanabilir:

- **Merkez Toplantıları:** Bahse konu toplantılarda, kadınlar sosyalleşmektedirler. Bu belirli zaman dilimi, sadece onlara aittir. Bu nedenle, ankette bu seçeneği işaretlemiş olabilirler.
- **Kendi İşlerine Sahip Olmak:** Çalışırken ev işleri hakkında endişelenmek zorunda kalmamaktadırlar. Dolayısıyla söz konusu kadınlar için çalışma süresi kendilerine zaman ayırmak ile eşdeğerdir.

Paydaşların yarısının mikrofinans sistemine katıldıktan sonra kendilerine ait bir zaman aralığı tanımladığını bilmek, karar süreçlerine katkıda bulunabileceğinden, anket sonuçları bile bu iyi tanımlanmış sonuç için güvenilir kanıt sağlamamaktadır. Bu nedenle bu nokta analize dâhil edilmeyip rapora dâhil edilmiştir.

G. Finansal Sorunlarla Başa Çıkabilmek

Hâlihazırda kurulmuş ve yerleşmiş bir işi sürdürmek, kadınlar için başka bir finansal zorluktur. Bu nedenle paydaşların %65'i işlerini sürdürmek için mikrofinans sistemine katılmıştır.

Bu iyi tanımlanmış sonuç, paydaşların %72'si tarafından deneyimlenmiştir. Bu grubun finansal katılımlarının sürdürülebilirliğini sağlamak için mikrofinans sistemine bağlı olduğu açıktır. Analizimiz, yedi (ve daha fazla) yıldır sistemde olan kadınların oranının yeni gelenlerle neredeyse eşit olduğunu göstermektedir. Bu durum, Türkiye'nin ekonomik koşullarıyla doğrudan ilişkilidir. Yüksek enflasyon oranı mikro ölçekli işletmeler için ciddi finansal sorunlara neden olmaktadır. Mikrofinans sistemi, bu zorlu ekonomik ortamda kadınlar için önemli bir destektir.

H. Olumsuz Sonuçlar

Birebir görüşmelerde paydaşlara, doğrudan olumsuz bir sonuç yaşayıp yaşamadıkları sorulmasına rağmen, paydaşlar herhangi olumsuz sonuçtan bahsetmemişlerdir. Ancak, mikrofinans ile ilgili diğer programlarda yapılan dış araştırmalara göre, finansal stres ortak bir olumsuz sonuç olarak gösterilmektedir. Ayrıca kadınlara yönelik sosyal kodların dikkate alınması olumsuz sonuçlara neden olabilmektedir. Bu iki olası olumsuz sonuç, anket sorularına eklenmiştir. Buna göre, paydaşların %41'inin finansal stres yaşadığı ve %17'sinin aile yaşamında olumsuz etkiler yaşadığı tespit edilmiştir.

Finansal stres daha çok yeni gelenler tarafından yaşanmaktadır ki bu da beklenen bir durumdur. Bu paydaşların çoğu yaşamlarında ilk kez borç almıştır. Bu nedenle, baskı hissetmek onlar için doğaldır. 7 ve daha fazla yıldır sistemin içinde yer alan paydaşlı grup, istenilen zamanda kredi alamama ve istenilen miktarda kredi alamama nedenleriyle bu sonucu yaşamıştır. Bu grubun işletmeleri diğer gruplara göre nispeten daha büyüktür. Bu nedenle nakit ihtiyaçları diğerlerine göre daha fazladır.

Aile yaşamı üzerinde olumsuz etkiler, paydaşların %17'si tarafından yaşanmıştır. Bu grubun çoğunluğu mikrofinans ile kendi işini kurmuş kadınlardan oluşmaktadır. "Çalışan anne" aileleri için yeni bir kavramdır ve aile üyeleri zamanla uyum sağlayabilecektir. Bu sonuç çok önemli olmasa da, önümüzdeki yıllarda takip etmeye değer olabilecektir. Bu oranın düşmesi, kadınların toplumdaki finansal katılımının normalleştiğinin bir göstergesi olabilecektir.

IV. Araştırmanın Çıkarımları

Türkiye'de en yaygın sosyal normlardan biri de kadınların çalışmaması gerektiğidir. Bu norm, TGMP'ye katılan kadınlar için değişmiştir. Katılımcılar kendi işlerini kurduklarından beri başkaları tarafından daha çok saygı gördüklerini ifade etmişlerdir. Bu, finansal olarak

güçlenmenin ve bağımsızlığın “kadınlar çalışmamalı” normundan daha güçlü bir toplumsal norm olduğunu göstermektedir.

Kadınların, temel ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli gelir elde etme yeteneklerini sınırlayan zorluklar ve engellerle karşılaştıklarına dair önemli kanıtlar mevcuttur. Hatta bazı kadınlar erken yaşta evlilik gibi olumsuz başa çıkma mekanizmalarına başvurmak zorunda hissetmektedirler. Muhafazakâr toplumlarda, çocuklara bakmak, yemek pişirmek ve evi temizlemek gibi tüm ev işlerini kadınların yapması beklenmektedir. Kadınların bu geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini yerine getirmek yerine, iş yaşamına katılmaları ve aile gelirine katkıda bulunmaları teşvik edilmelidir.

V. Sonuç

Mikrofinansın, seçilen grupta olumlu sosyal etki yaratmak için bir finansal strateji olması itibarıyla, mevcut araştırma, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için hiç kimseyi, özellikle vasıfsız ve bankacılığa erişimi olmayan kadınları geride bırakmamak için mikrofinans ve yoksulluğun azaltılması arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Bankacılığa erişimi olmayan kadınlar ekonomik olarak güçlendirilmekte ve mikrofinans yoluyla finansmana erişebilmekte, aynı zamanda toplumda daha iyi sosyal katılım ve tanınmaya sahip olabilmektedirler.

Kalkınma arayışı, tüm dünyada sosyoekonomik büyüme seyrini almıştır. Geçmişte kadınlar erkeklere kıyasla kalkınmanın birçok alanında dışlanmış ve dezavantajlı olsa da, son zamanlarda hem erkekler hem de kadınlar kalkınma sürecine dâhil olmaktadır. Kalkınma sürecinin tarihi boyunca kalkınma uygulayıcıları, kadınların kalkınma yarışına katılımını artıracak yaklaşımlar ve teknikler oluşturmaya çalışmışlardır. Sonuç olarak, mikrofinans kredileri gibi birçok girişim, sosyo-ekonomik durumlarını iyileştirmek için özellikle kadınlara yöneliktir.

Mikrofinans, ayırt edici özellikleri nedeniyle gelişmekte olan ekonomilerde daha yaygın olmasına rağmen, yoksulluğun azaltılması açısından, istihdam ve gelir yaratmakta, yoksullar arasında sosyal refahı artırmakta ve hem gelişmekte olan hem de gelişmiş ekonomilerde yoksulluğun azaltılması için önemli bir araç olarak hizmet etmektedir. Mikrokredi gibi mikrofinans hizmetlerinin, insanların yaşam koşullarını iyileştirdiği, girişimcilik yoluyla geliri artırdığı ve istihdam yarattığı ve gelişmekte olan dünya toplumlarında mevsimsel tüketimi dengelediği gözlemlenmiştir. Artan kazançlar, düşük gelirli insanların varlık yaratmalarına ve yaşam koşullarını, tüketim düzeylerini ve sağlıklarını iyileştirmelerine yardımcı olmaktadır.

Mikrofinansın temel amacı, finansal katılımı artırmak ve ekonominin yeterince gelişmemiş alanlarına ulaşmaktır. Yoksulların, özellikle de bankacılığa erişimi olmayan kadınların, finansal özgürleşme ve gelir yaratma imkânlarını geliştirmek ve düşük gelirli bölgelerde ekonomik faaliyeti teşvik etmek için finansal açıdan zor durumda olan bireylere basit bir yaklaşımla kredi ve diğer finansal hizmetler sağlama yoluyla güçlendirilmesi amacını gütmektedir.

Kadınlar mikrofinansın birincil hedefidir. Mikrofinans hizmetleri, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama ve kadınları güçlendirmeye yönelik temel Sürdürülebilir Kalkınma Amacı ile uyumlu olarak, genel sosyo-ekonomik durumlarını güçlendirerek ve karar verme yeteneklerini olumlu

yönde etkileyerek kadınların güçlendirilmesine katkıda bulunmaktadır. Genel olarak, kadın borçlulara odaklanmak için üç makul açıklama vardır. Her şeyden önce, maliyet verimliliği açısından, kadınların geri ödeme oranları erkeklerinkinden önemli ölçüde daha fazladır; gözleme dayalı araştırmalar kadınların erkeklerden daha güvenilir ve kredi vermeye layık olduğunu göstermektedir. İkinci olarak, kadınlara odaklanarak, özellikle gelişmekte olan ülkelerde istihdam edilebilirlik açısından, her zaman var olan cinsiyet eşitsizliği sorunu ele alınabilir. Üçüncüsü, kadınlar ailelerinin refahı konusu ile daha fazla ilgilenmekte ve eğitime daha fazla yatırım yapmaktadırlar; bu durum da bir mikrofinans programının kredi fonunun etkinliğini artıran bir çarpan etkisi ile sonuçlanmaktadır.

Genel olarak, mikrofinans, gelişmekte olan ülkelerin sosyo-ekonomik büyümesi için hayati bir araç olarak kabul edilmektedir. Bu kurumların rolü, geniş bir ekonomik faaliyet yelpazesini kapsayıcı olarak tanımlanmaktadır. Mikrofinans kuruluşları, tasarruf ve mikro kredilere ilave olarak beceriye dayalı gelir getirici faaliyetler sağlayarak insanların ekonomik koşullarını iyileştirmeye çalışmaktadır. Sonuç olarak, ticari bankacılık sisteminin daha az eriştiği kişilere verdiği destek yoluyla sosyo-ekonomik adaleti sağlaması, gelişmekte olan ülkelerde mikrofinans kurumlarına yapılan vurgu için sağlam bir temel haline gelmiştir.

KAYNAKÇA

1. Microfinance in the European Union: Market analysis and recommendations for delivery options in 2021–2027. (2020). <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&furtherPubs=yes&langId=en&pubId=8347>
2. Golla, Anne Marie, Anju Malhotra, Priya Nanda, and Rekha Mehra, Understanding and Measuring Women's Economic Empowerment, International Center for Research on Women (ICRW), 2011
3. TGMP Information File. (n.d.). Retrieved October 7, 2021, from http://www.tisva.net/flip/tgmp_uzunbilgi_notu_en.html
4. Global Microfinance Industry. (n.d.). Retrieved October 7, 2021, from <https://www.reportlinker.com/p05799111/Global-Microfinance-Industry.html>.
5. Inclusive Finance and Women in Banking. (n.d.). Retrieved October 7, 2021, from <https://www.sekerbank.com.tr/en/aboutsekerbank/sustainablebanking/inclusionwomen>.

6. PricewaterhouseCoopers Private Limited. (2019, November). Vision of Microfinance in India. <https://www.pwc.in/assets/pdfs/consulting/financial-services/vision-of-microfinance-in-india.pdf>